

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Liturgia jako źródło homilii w przepowiadaniu kapłanów archidiecezji katowickiej w latach 1972-1999

Author: Leszek Szewczyk

Citation style: Szewczyk Leszek. (2004). Liturgia jako źródło homilii w przepowiadaniu kapłanów archidiecezji katowickiej w latach 1972-1999. "Ruch Biblijny i Liturgiczny" (R. 57, nr 4 (2004), s. 279-288), doi 10.21906/rbl.524

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

ks. Leszek Szewczyk

Liturgia jako źródło homilii w przepowiadaniu kapłanów archidiecezji katowickiej w latach 1972-1999

„W tej chwili, w dziedzinie przepowiadania homilijnego panuje pewien zamęt. Dlaczego? Sobór Watykański II wprowadził pewne postulaty pod adresem homilii, a przede wszystkim zreformował lekcjonarz i księgi liturgiczne. Wydaje mi się, że polskie kaznodziejstwo jeszcze nie odnalazło się w tym, jak korzystać z tych poszczególnych źródeł, jak «robić» homilię w oparciu o ten bogatszy materiał, jaki nam dostarcza lekcjonarz (trzy czytania). Trudno jest spotkać homilię, która uwzględniałaby wszystkie czytania [...]. Prawie w ogóle nie spotyka się również homilii, w których nawiązywano by do tekstów liturgicznych, co również postuluje Sobór i nauka posoborowa”¹.

Autorem przytoczonej opinii o posłudze słowa we współczesnym Kościele polskim jest ks. prof. Józef Kudasiewicz. Ta bardzo krytyczna ocena znajduje swoje uzasadnienie w wypowiedziach wielu słuchaczy, a nieraz także samych kaznodziejów. I choć wypowiedź Księdza Profesora dotyczy sytuacji w Kościele polskim, to słowa te można również odnieść do sytuacji, w jakiej znalazła się postęga słowa w poszczególnych Kościołach lokalnych. Czy i w jakim stopniu opis tej sytuacji zgadza się ze stanem kaznodziejstwa w archidiecezji katowickiej? Jak kaznodzieje, realizując wskazania wypływające z dokumentów współczesnego Kościoła, wykorzystują źródła liturgiczne w przepowiadaniu homilijnym? Próba odpowiedzi na to pytanie na przykładzie przepowiadania kaznodziejskiego w archidiecezji katowickiej będzie stanowić treść niniejszego opracowania.

Liturgiczne źródła homilii w ujęciu nauczania Kościoła

Przepowiadanie homilijne to proklamacja zbawczych dzieł Bożych, która wyrasta z Pisma Świętego, a dokonuje się w kontekście liturgii dnia. W proklamacji tej muszą być uwzględniane potrzeby słuchaczy, warunki ich życia oraz

¹ *Stan postęgi Słowa Bożego w Kościele polskim. Rozmowa z księdzem profesorem Józefem Kudasiewiczem*, „Przegląd Homiletyczny” 2001-2002, 5-6, s. 95.

pytania stawiane przez nich Bogu. Stanowią one drugi ważny człon przepowiadania homilijnego, będąc zarazem źródłem tegoż przepowiadania. Chociaż Pismo Święte i liturgia nie są jedynymi źródłami przepowiadania homilijnego, to one właśnie stanowią jego podstawę i określają jego istotę².

Konstytucja o liturgii świętej (KL) Soboru Watykańskiego II bardzo mocno podkreśla ścisłe relacje Pisma Świętego i liturgii (24). W sprawowaniu liturgii słowo Boże stanowi element konieczny. Czytania z Pisma Świętego są objaśniane w homilii. Z Biblii pochodzą psalmy przeznaczone do śpiewu. To w liturgii Bóg przemawia do swego ludu, Chrystus głosi Ewangelię, a lud odpowiada Stwórcy śpiewem i modlitwą (KL 33). Przeżywanie liturgii ma uświadomić zebrany integralność słowa Bożego i Eucharystii oraz to, że liturgia słowa przygotowuje do udziału w Eucharystii. Wydarzenia zbawcze, o których mówi się w liturgii słowa, stają się udziałem wiernych w liturgii Eucharystii³. Sama homilia, będąc aktem liturgicznym, jest również wydarzeniem zbawczym. Biblia i liturgia są nie tylko od siebie uzależnione, nie tylko wtajemniczają i wprowadzają jedna w drugą, ale „są z sobą integralnie związane. Jedna bez drugiej nie może być sobą”⁴.

Homilia czerpie nie tylko ze skarbcza Pisma Świętego, ale także z liturgii, która – jako źródło i szczyt całej działalności Kościoła (KL 10) – jest kontynuacją dziejów zbawienia, aktualizacją kapłańskiego urzędu Chrystusa oraz działaniem całego Kościoła, wykonywanym pod osłoną znaków⁵. Jest ona niezastąpionym źródłem, z którego wierni czerpią prawdziwie chrześcijańskiego ducha (KL 14).

Homilia wyklada tajemnice wiary i zasady życia chrześcijańskiego na podstawie tekstów świętych, związanych z wydarzeniami roku liturgicznego (KL 52). Stąd związek homilii z obchodzonymi w liturgii misteriami, poczynając od wcielenia i narodzenia Chrystusa aż do Jego śmierci, zmartwychwstania i wniebowstąpienia, Zesłania Ducha Świętego oraz powtórnego przyjścia Chrystusa (KL 102).

Instrukcja *Inter oecumenici* przypomina rozumienie homilii. Mówi zarazem o czczonej w danej chwili tajemnicy jako źródle jej przepowiadania oraz o tekście świętym (IOe 54). Pojęcie tekstu świętego, według tego dokumentu, oznacza „wyjaśnienie jakiegoś szczegółu z czytań Pisma

² Zob. W. PRZYCZYNA, *Odnowa przepowiadania według Konstytucji o liturgii świętej*, [w:] *Euntes docete*, red. S. Koperek, Kraków 1993, s. 156; E. SOBIERAJ, *Jeszcze o homilii*, „Ateneum Kapłańskie” 1 (1979) nr 71, s. 68-69.

³ Zob. J. BAGROWICZ, *Tajemnica Eucharystii w świetle odnowionej liturgii*, „Materiały Problemowe” 9 (1975) nr 5, s. 466-467.

⁴ S. GRZYBEK, *Biblia a liturgia*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 1 (1971), s. 85.

⁵ Zob. S. CZERWIK, *Wprowadzenie do konstytucji o liturgii świętej*, [w:] SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, tekst polski, wyd. 3, Poznań 1986, s. 28-39.

Świętego lub innego tekstu, który się wybrało z ordinarium lub proprium Mszy danego dnia” (IOe 54)⁶. Również *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego* ukazuje homilię, jako wyjaśnienie „tekstu części stałych lub własnych Mszy św. danego dnia” (OWMR 41).

Homilia, w ujęciu soborowym, jest wykładem tajemnic wiary i zasad chrześcijańskiego życia, opartym na tekstach liturgicznych danego dnia. W tak rozumianej egzorcie nie trzeba odnosić się do wszystkich tekstów liturgicznych przewidzianych na dany dzień w sprawowaniu mszy świętej. Wystarczy oprzeć się na wybranym fragmencie tych tekstów⁷.

W słowie biblijnym, które jest fundamentalnym źródłem przepowiadania homilijnego, jest zakorzeniony ostatecznie sens zbawczy znaków i obrzędów liturgicznych, dlatego one także należą do treści homilii. Homilia, wyjaśniając odczytane słowa Pisma Świętego lub jakiś tekst liturgiczny, powinna prowadzić wspólnotę wiernych do czynnego sprawowania Eucharystii, tak aby zgromadzeni zachowywali w życiu to, co otrzymali przez wiarę (KL 10). Dzięki temu żywemu wykładowi zarówno „odczytane Słowo Boże, jak i liturgiczne obrzędy Kościoła osiągają większą skuteczność, zwłaszcza jeżeli homilia jest dobrze przygotowana”⁸.

Pod adresem celebransa skierowane jest wezwanie, aby każda homilia, niezależnie od poruszanego tematu, była tak kształtowana, by nawiązywała do celebrowanej w danym czasie tajemnicy zbawienia i umożliwiała czerpanie mocy z misterium paschalnego⁹. Kaznodzieja nie może być skrupowany w wyborze tekstu, który posłuży mu jako tekst przewodni. Musi jednak pamiętać o konieczności spojrzenia syntetyzującego na treść źródeł, którymi dysponuje w przygotowywaniu homilii¹⁰. W czasie sprawowania tajemnic Pańskich oraz uroczystości świętych w ciągu roku kościelnego liturgia słowa oraz teksty liturgiczne ciągle ukazują nowe aspekty tajemnicy Chrystusa.

Homilia jest wprowadzeniem w uczestnictwo zbawczej mocy przepowiadanych wydarzeń. Jest to szczególnie widoczne w wielkie święta roku kościelnego. Poszczególne tajemnice zbawcze, zwiastowane w liturgii słowa, wracają w liturgii eucharystycznej, szczególnie w prefacji i w zmiennych modlitwach kanonu, często jako motyw dziękczynienia i uwielbienia Boga za te właśnie wydarzenia zbawcze, które stają się udziałem wiernych w Eu-

⁶ Znaczy to, że źródłem przepowiadania – obok Pisma Świętego – może być inny tekst święty, np. oracja, prefacja, śpiewy międzylekcyjne itp.

⁷ Zob. J. STROBA, *Przepowiadanie i interpretacja*, Poznań 1981, s. 229.

⁸ *Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do lekcjonarza mszalnego 24*, [w:] *To czyńcie na moją pamiątkę. Eucharystia w dokumentach Kościoła*, oprac. J. Miazek, Warszawa 1987, s. 43.

⁹ Zob. J. BAUMGARTNER, *Verkündigung in Rahmen*, [w:] *Handbuch zur Predigt*, Red. G. Schüepf, Zürich 1982, s. 450.

¹⁰ Zob. W. ŚWIERZAWSKI, *Misterium Christi*, Kraków 1975, s. 245.

charystii¹¹. Taka homilia będzie wprowadzać w czczoną tajemnicę zbawienia i będzie spełniać wymóg mistagogiczności, stawiany przed dzisiejszym przepowiadaniem homilijnym.

H. Simon ukazuje „teksty liturgiczne” jako zaktualizowane słowo biblijne w ramach sprawowanego misterium. Teksty te są wyrazem wiary Kościoła. Sytuacja jest optymalna, kiedy kaznodzieja zespoli w homilii tekst biblijny z tekstem lub obrzędem liturgicznym. Wówczas te dwa obszary treściowe nawzajem się wyjaśniają, a liturgia otrzymuje tym samym, dzięki słowu Bożemu, swoje zbawcze wyjaśnienie. Teksty lub obrzędy liturgiczne mogą być „same z siebie” źródłem homilii liturgicznej. Wydaje się, że takie elementy liturgii, jak części stałe i własne mszy św., znak, ryt, obrzęd, rzadko dochodzą do głosu we współczesnych homiliach¹². Należy im przywrócić rangę źródeł homilijnych na równi z tekstami biblijnymi¹³.

Do akcji liturgicznej należy również śpiew. Podstawową funkcję w rozpoczęciu liturgii spełnia pieśń na wejście – ma ona pogłębiać jedność zgromadzonych i wprowadzać ich myśli w misterium okresu liturgicznego lub obchodu świętecznego (OWMR 25). Śpiew powinien sugerować tematykę przewodnią dnia liturgicznego¹⁴. On także może stanowić źródło dla przepowiadania homilijnego¹⁵.

¹¹ Zob. S. CZERWIK, *Słowo Boże w liturgii*, „Collectanea Theologica” 37 (1967) f. 4, s. 78-79.

¹² Zob. H. SIMON, *Kaznodziejstwo polskie: zdobycze i niedociągnięcia*, „Ateneum Kapłańskie” 121 (1993) z. 2-3, s. 253.

¹³ Ze szczególną zachętą do korzystania z tekstów mszalnych oraz obrzędowych, i to w całorocznym przepowiadaniu homilijnym w poszczególne niedziele roku kościelnego, a nie tylko w czasie tzw. kazań obrzędowych czy okolicznościowych, spotykamy się w twórczości B. Mokrzyckiego. Zob. B. MOKRZYCKI, *Zagadnienie homilii podczas liturgii sakramentu małżeństwa*, „Collectanea Theologica” 43 (1973) f. 2, s. 125-140; TENŻE, *Homilia pogrzebowa*, „Collectanea Theologica” 43 (1973) f. 3, s. 95-105; TENŻE, *Obrzędy pogrzebowe jako źródło homiletyczne*, „Collectanea Theologica” 43 (1973) f. 4, s. 95-105; TENŻE, *Sakrament bierzmowania w świadomości i przepowiadaniu Kościoła*, „Collectanea Theologica” 44 (1974) f. 1, s. 125-134; TENŻE, *Homilia podczas chrztu dzieci*, „Collectanea Theologica” 43 (1972) f. 4, s. 123-129; TENŻE, *Obrzędy bierzmowania jako źródło homiletyczne*, „Collectanea Theologica” 44 (1974) f. 2, s. 121-124; TENŻE, *Nowe „Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza” jako źródło homiletyczne*, „Collectanea Theologica” 55 (1985) f. 4, s. 101-104.

¹⁴ Zob. B. NADOLSKI, *Liturgika*, t. 4, Poznań 1992, s. 116-117.

¹⁵ Na możliwość wykorzystania pieśni jako przewodniej myśli homilii wskazuje między innymi M. Rössler (*Die Liedpredigt. Geschichte einer Predigtgattung*, Göttingen 1976).

Liturgia jako źródło homilii w przepowiadaniu kapłanów archidiecezji katowickiej

Źródłem homilii mogą być poszczególne elementy liturgicznej celebracji Eucharystii, a więc obrzędy wstępne, liturgia słowa Bożego i eucharystyczna oraz obrzędy zakończenia. W tak rozumianej homilii nie trzeba odnosić się do wszystkich tekstów liturgicznych przewidzianych na dany dzień w sprawowaniu mszy świętej. Wystarczy oprzeć się na wybranym fragmencie tych tekstów.

Z przeanalizowanych 200 homilii wygłoszonych przez kapłanów archidiecezji katowickiej w latach 1972-1999 wynika, że niewielu ich autorów korzystało ze źródła, jakim są liturgiczne treści mszy św. Jedynie 36 proc. kaznodziejów odwołało się w wygłoszonych homiliach do treści sprawowanej liturgii. Dla 64 proc. kapłanów homilia wciąż jeszcze jest jakby wstawką w przebiegu liturgii mszy świętej. Podczas Eucharystii, po odczytaniu Ewangelii, następuje dla wielu kaznodziejów przerwa zagospodarowana przez przemówienie. Takie przepowiadanie sprawia brak ciągłości w sprawowaniu Eucharystii. Jest to przepowiadanie charakterystyczne dla okresu przedsoborowego.

Konstytucja o liturgii świętej zachęca duszpasterzy, by uwidaczniali wiernym głęboki związek między liturgią słowa a liturgią eucharystyczną. Ma to w konsekwencji doprowadzić do zrozumienia, iż obie części mszy św. stanowią jeden akt kultu (KL 56). Do zadań homilii należy uświadamianie ścisłego związku słowa Bożego i Eucharystii. Homilia, wprowadzając w sprawowane misteria, spełnia wymóg mistagogiczności, a dokonuje się to między innymi w trakcie ogólnego nawiązania w wygłaszanej homilii do misterium Eucharystii. To nawiązanie do celebracji eucharystycznej występuje w 20 proc. wszystkich badanych homilii.

Śpiew ma sugerować tematykę przewodnią dnia liturgicznego i może stanowić źródło przepowiadania homilijnego¹⁶. W 10 proc. przeanalizowanych homilii kaznodzieje wykorzystali treść pieśni religijnych jako źródło dla swojego przepowiadania. W tej grupie znalazły się homilie wygłoszone w okresie wielkanocnym, adwentu, Bożego Narodzenia, w okresie zwykłym, w uroczystość Bożego Ciała, Wniebowzięcia NMP i Matki Boskiej Częstochowskiej oraz w Dzień Zaduszny.

Obrzędy wstępne mszy św. zmiierzają ku temu, by zgromadzeni wierni połączyli się we wspólnotę i przygotowali do odpowiedniego słuchania słowa Bożego i godnego sprawowania Eucharystii (OWMR 24). Obrzędy te powinny uświadomić zebrany, że oto gromadzi się kapłański lud Boży,

¹⁶ Zob. A. REGINEK, *Śpiewy mszalne*, [w:] *Misterium Christi*, cz. 3: *Msza święta*, red. W. Świerżawski, Kraków 1992, s. 192-203.

czyli Kościół. Tylko niewielki odsetek kapłanów korzystał w wygłoszonych homiliach z tekstów obrzędów wstępnych mszy świętej (3 proc.).

Zadaniem modlitwy zwanej kolekłą jest przygotowanie wiernych na przyjęcie słowa Bożego. Kolekta wyraża charakter obchodu liturgicznego (OWMR 32). W niej też, za pośrednictwem słów kapłana, lud Boży zanosí prósy do Boga przez Chrystusa w Duchu Świętym. W kolekcie następuje zebranie w całość tego, co miało miejsce do tego momentu trwania celebracji mszy św. W przyjętych do analizy homiliach kapłanów archidiecezji katowickiej tylko 1,5 proc. kaznodziejów odwoływało się do treści kolekty.

Liturgia eucharystyczna rozpoczyna się po zakończeniu modlitwy powszechnej i obejmuje przygotowanie darów, modlitwę eucharystyczną oraz łamanie chleba wraz z komunią świętą. Taki układ jest odzwierciedleniem testamentu Chrystusa, który nakazał uczniom przygotować wieczerzę paschalną i spożył ją z nimi po uprzednim odmówieniu dziękczynienia, dając do spożywania swoje Ciało. Modlitwa eucharystyczna zajmuje pierwsze miejsce wśród części liturgii odmawianych przez kapłana, jest modlitwą przewodniczącego (OWMR 10), stanowi szczytowy punkt całej akcji liturgicznej. Liturgia eucharystyczna jest ukształtowana w ten sposób, by odpowiadać słowom i czynnościom Chrystusa podczas Ostatniej Wieczerzy (OWMR 55d). Tekst konsekracji stanowi część modlitwy eucharystycznej. Nie jest to tylko proste odczytanie słów Chrystusa, ale uobecnienie Jego zbawczego czynu. Teksty liturgii eucharystycznej wykorzystano w wygłoszonych homiliach 7 proc. kaznodziejów. Zdecydowana ich większość w tej grupie odwołała się do części stałych (71,5 proc.), a tylko 28,5 proc. – do części własnych mszy św.

Obrzęd zakończenia mszy św. obejmuje pozdrowienie i błogosławieństwo kapłańskie, „które w pewne dni i w pewnych okolicznościach może być wzbogacone i wyrażone modlitwą nad ludem albo inną uroczystą formułą”, oraz odesłanie (OWMR 57). Odesłanie jest rozwiązaniem zgromadzenia wiernych, z których każdy ma powrócić do swoich zajęć, wychwalając i błogosławiąc Pana (OWMR 57b). Pokój z Chrystusem i z braćmi, stanowiący treść modlitewną całej Eucharystii, ma stawać się rzeczywistością w życiu chrześcijańskim¹⁷.

Obrzędy zakończenia mszy św. stały się źródłem dla kilku autorów homilii (1,5 proc.). Wszyscy ci kaznodzieje ukazywali moment rozesłania jako początek wcielania w czyn nauk usłyszanych w czasie Eucharystii.

Konstytucja o liturgii świętej podkreśla, że homilie powinny czerpać swoją treść przede wszystkim ze źródeł Pisma Świętego i liturgii (KL 35). Z analizy homilii wynika, że recepcja tej nauki w homiliach kapłanów archidiecezji

¹⁷ Zob. J. SROKA, *Obrzędy zakończenia*, [w:] *Misterium Christi*, cz. 3: *Msza święta*, red. W. Świerżawski, Kraków 1992, s. 311-313.

katowickiej charakteryzuje się pewnymi brakami. Źródła biblijne i liturgiczne nie są jeszcze w odpowiedni sposób wykorzystywane w tym przepowiadaniu.

Najlepiej jest, jeśli kaznodzieja zespoli w homilii tekst biblijny z tekstem lub obrzędem liturgicznym. Wówczas te dwa obszary treściowe nawzajem się wyjaśniają, a liturgia otrzymuje tym samym, dzięki słowu Bożemu, swoje zbawcze wyjaśnienie. Teksty lub obrzędy liturgiczne mogą być źródłem homilii liturgicznej. Jak wynika z analizy homilii, takie elementy liturgii, jak części stałe i własne mszy świętej, rzadko dochodzą do głosu w homiliach kapłanów archidiecezji katowickiej. Dlatego należy im przywrócić w praktyce kaznodziejskiej rangę źródeł homilijnych na równi z tekstami biblijnymi.

W pierwszym okresie, kiedy wprowadzano homilię jako obowiązującą formę przepowiadania, widoczne jest zaangażowanie kaznodziejów w jak najlepszą realizację wymogów Soboru Watykańskiego II. Kolejny okres to czas istotnych zmian społeczno-politycznych w Polsce. Kaznodziejstwo tego okresu chciało sprostać zadaniom, jakie stawiał czas. Próbowano odpowiedzieć na wiele pytań dotyczących godności ludzkiej i wolności. Odpowiedzi te nie były jednak konfrontowane z przesłaniem biblijno-liturgicznym, z którym spotykali się wierni w czasie uczestnictwa w niedzielnej Eucharystii. W homiliach tego okresu wielu autorów, chcąc dochować wierności człowiekowi, nie zachowało należytej wierności przesłaniu biblijnemu i liturgicznemu. Nadzieją jednak napawa fakt, że najnowsze homilie charakteryzują się większym zaangażowaniem autorów w przekazywanie treści kerygmatycznych i liturgicznych. Jeżeli tendencja ta zostanie utrzymana, to nauka soborowa na temat homilii zacznie przechodzić ze sfery teorii do rzeczowej praktyki kaznodziejskiej.

Dowartościowanie liturgicznego źródła homilii

Z przeprowadzonych analiz homilii wynika, że recepcja nauki soborowej o odnowie homilii wśród kaznodziejów ma wiele niedociągnięć. W ich przepowiadaniu źródła liturgiczne nie są w pełni wykorzystane. Kaznodzieje muszą sobie uświadomić, że homilia nie jest tylko komentarzem do słowa Bożego, ale i komentarzem do liturgii. W ten sposób realizuje między innymi wymóg mistagogiczności. Homilia nie może poprzestać tylko na egzegezie biblijnej, ona bowiem ma służyć teologicznej syntezie. Jest to możliwe wtedy, kiedy słuchacz zostanie wprowadzony w istotę dziejącego się misterium, kiedy kaznodzieja wyjaśni, czym jest słowo Boże w Eucharystii i jak te dwie rzeczywistości wzajemnie się przenikają i uzupełniają. Liturgia słowa wprowadza wiernych w liturgię eucharystyczną, a wydarzenia zbawcze, objaśnione w liturgii słowa, stają się udziałem zgromadzonych na mszy świętej¹⁸.

Kaznodzieje muszą mieć świadomość, że homilia powinna stanowić całość z liturgią. Źródłem treści homilii musi być sprawowane misterium. W szczególności kaznodzieje powinni częściej nawiązywać do mszy św. – do jej części stałych i zmiennych. W przeciwnym razie homilia będzie dodatkiem do liturgii mszalnej, a nie jej etapem. Dlatego wielką pomocą są odpowiednie komentarze wyjaśniające i wprowadzające w liturgię. Wspomniano już o konieczności współpracy homiletów z biblistami. Do współpracy tej należy włączyć także liturgistów. Opracowanie przez gremium homiletów, biblistów i liturgistów pomocy homiletycznych dla kaznodziejów jawi się jako pilna potrzeba chwili.

I Synod Diecezji Katowickiej już w roku 1975 powołał Diecezjalną Komisję do spraw Głoszenia Słowa Bożego. Jednym z jej obowiązków jest „troska o dokształcanie kleru w zakresie kaznodziejstwa i dostarczanie mu materiałów pomocniczych z tego zakresu”¹⁹. Postulat ten do tej pory nie doczekał się realizacji. W sferze teorii pozostaje wciąż zalecenie, by w każdym dekanacie powołać grupę 3-5 kaznodziejów szczególnie uzdolnionych, którzy sprawowaliby posługę słowa Bożego w specjalne święta, głosząc nauki okolicznościowe oraz rekolekcje²⁰.

Duże znaczenie dla przepowiadania słowa Bożego w duchu odnowy posoborowej ma odpowiednia formacja kandydatów do kapłaństwa. Studium Pisma Świętego oraz liturgiki powinno być ukierunkowane pastoralnie. W ramach wykładów i ćwiczeń homiletycznych należałoby przeprowadzić głębsze uzasadnienie konieczności korzystania z biblijnego i liturgicznego tworzywa homilii. Na rolę formacji liturgicznej zwraca uwagę *Instrukcja Kongregacji Wychowania Katolickiego* z 3 czerwca 1979 roku. Formacji tej szczególnie owocnie służą wykłady z liturgiki oraz życie liturgiczne w seminarium. Także II Polski Synod Plenarny w swoich tekstach zwraca uwagę, że już na poziomie seminarium duchownego powinna istnieć współpraca wykładowców poszczególnych dyscyplin teologicznych w celu gruntownego przekazania studentom treści związanych ze źródłami przepowiadania homilijnego. „Zwłaszcza profesorowie Pisma Świętego, homiletyki i liturgiki winni dokonać wzajemnej korelacji w zakresie materiału dydaktycznego i ćwiczeń praktycznych z alumunami, zwłaszcza ostatniego kursu”²¹.

¹⁸ Zob. J. BAGROWICZ, *Tajemnica Eucharystii w świetle odnowionej liturgii*, „Materiały Problemowe” 9 (1975) nr 5, s. 136.

¹⁹ *Uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej. Wiara, modlitwa i życie w Kościele Katowickim 1972-1975*, Katowice-Rzym 1976, s. 27.

²⁰ Zob. tamże, s. 26.

²¹ *II Polski Synod Plenarny*, Poznań-Warszawa 1991, s. 62.

Liturgiczna formacja kapłanów archidiecezji katowickiej obejmuje wszystkich duszpasterzy i dokonuje się przez dni teologiczne, wykłady na konferencjach rejonowych, dni skupienia, rekolekcje i pielgrzymki kapłanów. Szczególną formacją objęci są kapłani w pierwszych latach po święceniach, uczęszczający na Podyplomowe Studia Teologii Pastoralnej na Uniwersytecie Śląskim, a wcześniej na Studium Pastoralne w Katowicach. Jednak praktyka przepowiadania w archidiecezji katowickiej wskazuje, iż problematyka ta powinna objąć nie tylko pojedyncze roczniki księży studentów, ale wszystkich kapłanów archidiecezji katowickiej. Konfrontacja doświadczenia kaznodziejskiego, wyniesionego w pierwszych latach posługi kapłańskiej, z postulatami odnowionej liturgiki i homiletyki może przynieść wiele korzyści w zakresie homilijnego przepowiadania.

Ważnym zadaniem stojącym przed moderatorami życia liturgicznego jest ustawiczne doksztalcenie kapłanów w zakresie teologicznej zawartości ksiąg liturgicznych. W ramach takiego studium należałoby wskazywać na praktyczne możliwości wykorzystania tekstów stałych i zmiennych mszy św. w przygotowywaniu homilii. Doksztalcenie takie jest możliwe w czasie spotkań rejonowych, dekanalnych, a także w ramach wykładów na Podyplomowych Studiach Teologii Pastoralnej dla młodszych roczników kapłanów.

Kapłani, którzy pragną uczynić źródłem przepowiadania homilijnego stałe lub zmienne części mszy św., powinni korzystać z bogactwa mszału i lekcjonarza. Sama liturgia mszy św. (wstępne pozdrowienie, kolekta, modlitwa eucharystyczna, *Modlitwa Pańska*, modlitwa po komunii) zawiera tak bogate źródło inspiracji dla przepowiadania homilijnego, że nie powinno stosować się szczególnych zachęt wobec kaznodziejów, by sięgali do tego źródła. Źródłem homilii mogą być także wszystkie (dziesięć) modlitwy eucharystyczne²².

Soborowa nauka o homilii zwraca uwagę, że odnowiona homilia powinna wciąż podkreślać nierozdzielność liturgii słowa Bożego i Eucharystii. W świetle analizowanych homilii, księży archidiecezji katowickiej niezbyt często korzystali w budowaniu swoich homilii ze stałych lub zmiennych części mszy św. Być może pokutuje tu jeszcze przedsoborowe przeświadczenie, że liturgia, z samej swej natury, nie jest homiliotwórcza. Z drugiej strony budowanie homilii na pozabiblijnych tekstach liturgicznych mszy św. jest trudniejsze niż budowanie na tekstach Pisma Świętego. Dlatego należy zadbać nie tylko o formację kaznodziejów, ale także o odpowiednie pomoce homiletyczne. Być może wówczas liturgiczne źródła homilii zostaną wykorzystane pełniej w przepowiadaniu homilijnym kapłanów archidiecezji katowickiej.

Katowice

KS. LESZEK SZEWCZYK

²² Zob. tamże, s. 85.

Zusammenfassung

Die Liturgie als Quelle der Homilie in der Verkündigung der Priester der Erzdiözese Kattowitz in den Jahren 1972-1999

Die Homilie erklärt die Mysterien des Glaubens und die Grundsätze des christlichen Lebens auf Grund der heiligen Texte, die mit den Ereignissen des Liturgiejahres verbunden sind. Sie ist eine unersetzbare Quelle, aus welcher die Gläubigen echte christliche Seelenkraft schöpfen.

Der vorliegende Artikel gibt die Antwort auf die Frage, inwiefern liturgische Texte in der homiletischen Verkündigung der Priester der Erzdiözese Kattowitz genützt werden. Aus der durchgeführten Analyse ergibt sich, dass die Aufnahme der Lehre des Konzils über die Erneuerung der Homilie unter den Priestern der Erzdiözese Kattowitz viele Mängel aufweist und dass sie die liturgischen Quellen in ihrer Verkündigung nicht in vollem Maße nützen.